Εὐστρατίου Ι. Δράκου

"Τά Θρακικά"

'Αθ. 1892 σ. 27-38

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Α ἱ 'Ε π ι β ά τ α ι. Δύο πόλεις ἐμπορικώτεραι τῶν ἄλλων, πλήν τῆς βασιλευούσης, εἰσίν ἄξιαι λόγου καί ἐπαίνου ἐντός τῆς Προποντίδος ἡ Ραιδεστός καί ἡ Πάνορμος, λογιωτέρα δέ ἁπασῶν ἡ κωμόπολις 'Επιβάται ὡς ἐκ τῶν 'Αρχιγενείων καθιδρυμάτων· καί πραγματικῶς καμμία πόλις ἐκ τῶν δευτερευουσῶν ἐπί τῆς προποντιακῆς παραλίας ἀπολαύει γυμνάσιον τέλειονάρρένων, ἔλαττον δέ θηλέων, πλήν τῆς πρωτευούσης καί τῆς περί ἧς ὁ λόγος κωμοπόλεως. Τό ὄνομα 'Επιβάται ὡς λέγουσιν οἱ 'Επιβαταῖοι, κατάγεται ἐκ τοῦ ὅτι ἀναρίθμητοι περίοικοι ἐπέβαινον ἐκ τῆς ἐρήμου τότε ταύτης θέσεως ἐπί τῶν πλοίων· ἄλλοι δέ ἐκ τῶν ἰδίων κατοίκων νοεῖται, ἔχουσι τήν ἰδέαν ὅτι ἐπί βάτου κατ' ἀρχάς ἵδρυσαν οἱ ἀρχηγέται καί οἱ κτίτορες τήν κωμόπολιν ταύτην. 'Επιβάτας καλοῦσιν οἱ Βυζαντινοί συγγραφεῖς ὡς καί οἱ σημερινοί δῆμοι, μόνος ὁ Ὑψηλάντης δέ 'Ιπποβάτας λέγει ἔνθα μνημονεύει (35) τήν ὁσίαν Παρασκευήν καί τό σεπτόν λείψανον ταύτης. 'Εν τοσούτω αὕτη ἡ κωμόπολις φαίνεται διαλάμπουσα περί τά μέσα καί τά τέλη τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, διότι οἱ ἱστορικοί ἀναφέρουσιν αὐτήν μετά τῶν ἐγγύς σπουδαιοτέρων πόλεων ὡς 'Ηρακλείας καί Τυρολόης Βισάνθης καί Σηλυβρίας. Περιεζώννυτο δέ ὑπό φρουρίου βυζαντιακοῦ καί μέχρι σήμερον ἀρκεταί ἐνδείξεις τούτου παρουσιάζονται σποράδην ὡς καί ὁ ὑψηλός πύργος, τετράγωνος ὅμοιος τοῖς ἐν τῷ 'Επταπυργίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὄν ἡ ἀπερισκεψίατινῶν κατοίκων καί ἡ ἀσέβεια πρός τά προγονικά κειμήλια καί οἰκοδομήματα ἐκρήμνισε διά δυναμίτιδος τό 1886, ἐνῷ ὁ χρόνος καί τά παρεπόμενα αὐτοῦ διεφύλαξαν ἀκέραιον περίπου ἐπί πεντακοσίους ἐνιαυτούς· οἱ κάτοικοι ἀγνοοῦσιν τόν σκοπόν καί τήν χρησιμότητα τοῦ πύργου τούτου, ὅν ἄλλοτε εἶδον ἐγώ ἀκέραιον· ἄλλοι λέγουσιν ὅτι φυλακή βαρυποίνων, ἄλλοι πολεμιστήριον, ἄλλοι φάρος· ἡ ἱστορία ὅμως λέγει ὅτι ὁ διοικητής 'Αλέξιος 'Απόκαυκος, ἀνήρ ἀγενής καί ἄνανδρος, ἐπανεστάτησε (36) κατά τοῦ αὐτοκράτορος 'Ιωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, εὐ-

γενοῦς ἀπογόνου παλαιῶν ἡρώων (37), πρίν ὅμως ἀνήγειρεν (38) ὁ ἐπαναστάτης φρούριον μικρόν μέν ποικίλον δέ καί δαιμονίως ὀχυρόν καί δύσμαχον, τῶν Ἐπιβατῶν λεγόμενον, ὡς κόσμημα δέ τούτου ἦν πύργος τοῦ ἰδίου ἐπαναστάτου ἐκείνου ᾠκοδομημένος ὀχυρώτατα (39) καί κατά τό ὕψος καί κατά τήν καρτερικότητα τῶν τειχῶν· σφάλλεται ὅθεν ὁ Πασπάτης λέγων (ε) ὅτι ὁ πύργος οὗτος εἶνε εἰς τό μέσον τῆς κώμης ἐνῷ σώζεται ἐπί γηλοφίσκου ἐν τῇ παραλίᾳ· ἐξάγεται ὅθεν τό ἐνδόσιμον εἰπεῖν ὅτι δέν ἐπεσκέφθη ὅ,τι συνέγραψε μιμούμενος κατά τι τόν γεωγράφον τῆς ἀρχαιότητος ὅστις τάς πληροφορίας ἐλάμβανε καί παρ᾽ ὁδοιπόρων. Ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀποκαύκου ὁ αὐτοκράτωρ Καντακουζηνός περιώρισε τόν ἐστεμμένον υἱόν αὐτοῦ Ματθαῖον τῷ 1358. Εἰς τάς Ἀπιβάτας, τότε ἀτείχιστον χωρίον, ἦλθεν ἡ βασιλίς Ξένη καί προσεκύνησε (40) τόν υἱόν αὐτῆς βασιλέα Ἀνδρόνικον καί ἐθρήνησαν διά τόν θάνατον τοῦ πατρός αὐτοῦ· εἰς τάς Ἐπιβάτας οἱ βασιλεῖς καί αἱ βασιλίδες ἦλθον μετά Καλλίστου πατριάρχου καί Λαζάρου Ἱεροσολύμων μεθ᾽ ὅλων τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ εὑρισκομένων ἀρχιερέων καί συγκλητικῶν καί ὁ βασιλεύς υἱός (41) ὤμνυε τούς ὅρκους. Τοιαύτης δόξης καί τιμῆς ἐκέρδισεν ἡ κώμη αὕτη τότε, πλεῖον δέ ὅταν ἀντέστη (15) κατά τοῦ Πορφυρογεννήτου θαρροῦσα εἰς τά τείχη ἑαυτῆς ὁπότε ἐβάδιζε πρός τό Βυζάντιον, ἐνῷ ἕτερος λέγει (42) ὅτι προσεκύνησε προηγουμένως· οἱ νεώτατοι ὅμως παραδέχονται τήν γνώμην (15) τοῦ πρώτου.

Αἱ Ἐπιβάται εἶναι κωμόπολις παραθαλασσία, ἀπέχει δέ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δι᾽ οὐρίου ἀνέμου τέσσαρας ὥρας, ἐκ δέ τῆς δυτικῶς κειμένης αὐτῆς Σηλυβρίας δύο ὥρας πεζῇ. Ἡ ἄποψις αὐτῆς ἐκ τοῦ πελάγους ἔχει τό ἐπαγωγόν καί θελκτικόν ὡς ἐκ τῶν ὡραίων ἱδρυμάτων, ἔσωθεν δέ ὑπερτερεῖ πολλάς θρακικάς κωμοπόλεις, διότι καί ὁδούς ἐκτενεῖς ἔχει καί καθαριότητα σχετικήν τῶν γεωργικῶν μερῶν ἀπολαύει. Σύγκειται δέ ὑπό τετρακοσίων ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, ἤ κάλλιον εἰπεῖν ἐνοικεῖται ὑπό 2171 ψυχῶν, ἤτοι 1104 ἀρρένων καί 1067 θηλέων. Ἅπαντα τά ἐν αὐτῇ καταστήματα εἰσί 42 ἐξ ὧν τό κάλλιστον δέν ἔχει ἄνω τῶν 600 λιρῶν φαινομένην περιουσίαν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

(43) Πολλάκις ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρός τό περικαλλές τοῦτο μουσεῖον τῆς θρακικῆς παραλίας, διότι κατά τήν μαρτυρίαν τῶν γυραλέων καί σπουδαίων πυρκαϊαί συνέβησαν κατά τήν 24 Μαΐου 1861 καθ' ἥν ἐπυρπολήθη τό ἥμισυ μέρος τῆς κωμοπόλεως μετά τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς, ὡς καί ἐν ἔτεσι 1875 καί 1879 καί 1884 ἐκάησαν οἰκήματα ἀπό δέκα μέχρι τριάκοντα, ἀλλ' ἡ κατά Δεκέμβριον τοῦ 1889 ἐπισυμβᾶσα ἀπετέφρωσεν ὀγδοήκοντα πέντε οἰκίας καί καταστήματα.

Ὁ ναός τῆς ὁσίας Παρασκευῆς τῆς Ἐπιβαταίας πρό χρόνων πρό χρόνων ὑφιστάμενος νεοδμεῖται νῦν λαμπρότερος καί ὁμοιορύθμως κτίζεται τῷ ἐν Σταυροδρομίῳ ΚΠ. σωζομένῳ ναῷ ἀφιερωμένῳ τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι· ἡ δαπάνη τοῦ ἔργου τούτου θά ὑπερβῇ τάς δώδεκα χιλιάδας λιρῶν καί ἡμιτελής τυγχάνει. Ἡ ὁσία δέ πολιοῦχος ἐγεννήθη κατά τό 1150 καί ἀπεβίωσε ἐν Καλλικρατείᾳ περί ἧς κατωτέρω· τόν ναόν τοῦτον διαμαντῆς τίς ἐγχώριος δυνατός τῆς ἡμέρας καί ἀγέρωχος ὑποκλινεῖς ἔχων καί τούς κατά καιρόν τοῦ τόπου ἀρχιερεῖς, αὐθαιρέτως παρεχώρησεν εἰς τήν προστασίαν τῶν πατέρων τοῦ μοναστηρίου τῆς Παναγίας ἐν Χάλκῃ, νήσῳ τῶν Πριγκηποννήσων, οἵτινες ξένον ἐθεώρουν τόν ἀρχιερέα τῆς ἐπαρχίας ταύτης· ὅμως κατά τό θέρος τοῦ 1677 διά σιγιλλίου (44) ἐπί πατριαρχείας Διονυσίου ἐπροσπάθησε καί ἀπέπεμψε τούς καλογήρους ὁ Σηλυβρίας Ἄνθιμος καί κατέστησε τήν ἐκκλησίαν ἐνοριακήν, κειμένην ἀνέκαθεν παρά τόν πύργον τοῦ Ἀποκαύκου. Καί ἡγεμών τῆς Μολδαυΐας Ἀλέξανδρος Καλλιμάχης πρός χάριν τοῦ ναοῦ θεσπίζει κατά τό θέρος 1815 διά χρυσοβούλλου ἵνα διδῃ τό ἐν Ἰασίῳ μοναστήριον τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἔνθα τό λείψανον τῆς ὁσίας κεῖται καί δι' οὗ συνηθροίζοντο οὐκ ὀλίγαι βοήθειαι 300 καί 200 λέβα· τά χρυσόβουλλα ταῦτα ρουμανιστί γεγραμμένα ἔχουσιν οἱ δημογέροντες καί πρῶτος ἐδημοσίευσα ἑλληνιστί.

(45) Ὁ ναός τῷ Τροπαιοφόρῳ ἀνατεθειμένος ἀνιδρύθη τό 1857, ὁ δέ πρωτεύων ναός κατά τό 1796, ἀφιερωμένος δέ τῷ ἁγίῳ Θεοδώρῳ, δέν ὑφίσταται.

Συνέστη σχολή ἑλληνική προτροπῇ τοῦ Σηλυβρίας Καλλινίκου Καλλιμάχου

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

κατά τό 1796 ἐν Ἐπιβάταις, πόρους ἔχουσα τά ταμεῖα τῶν τότε τριῶν ναῶν τῆς κωμοπόλεως καί τήν δωρεάν τοῦ ἐμβατικίου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ὅν ἐγκατέλιπεν ὁ ρηθείς μητροπολίτης πρῶτος καί σχετικόν σιγίλλιον (46) ἀπελύθη ὑπό τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γερασίμου σωζόμενον ἐν τῇ νῦν σχολῇ. Καί ὁ ἡγεμών τῆς Μολδαυΐας Ἀλέξανδρος Καλλιμάχης διά χρυσοβούλλου (45) ἐθέσπισε τό θέρος 1818 ἵνα τό γενικόν ταμεῖον δίδῃ 150 λέβα τῇ σχολῇ Ἐπιβαταίων ὡς ἔλεος κατ'ἔτος, αἰτηθέν δι'ἀναφορᾶς τῶν ἰδίων διά τοῦ ἱερέως αὐτῶν Θεοδώρου. Τοιούτου χαρακτῆρος ἔγγραφα ἐματαίωσεν ὁ ἡγεμών τῆς Ρουμανίας Κούζας ὡς γνωστόν. Ἡ παλαιά ἐκείνη σχολή ἐσώζετο καί πρό τῆς τοῦ 1861 συμβάσης πυρκαϊᾶς, ὅτε οἱ κάτοικοι ἀπεφάσισαν τό ἔαρ τοῦ 1886 διά κοινοῦ ἐράνου ἵνα ἐγείρωσι τά ἑαυτῶν σχολεῖα, ἐφάμιλλοι δεικνυόμενοι τῆς προγονικῆς φιλοπατρίας καί φιλομουσίας. Κομψός δέ τις πίναξ ἐν τῇ σχολῇ ἀνακείμενος (47) δεικνύει ὅτι ἐδαπανήθησαν ὑπέρ τῆς συγχρόνου σχολῆς 140.945 γρόσια καί οἱ ἴδιοι κάτοικοι αὐτόθι ἐξυμνοῦσι τήν πρωτοβουλίαν τοῦ συμπολίτου αὐτῶν ἀοιδίμου Σαράντου Ἀρχιγένους καί τῆς συζύγου του Ἑλένης, οἵτινες προσήνεγκαν ὑπέρ τῆς κοινοτικῆς σχολῆς 30.000 γροσίων· σύν τούτοις μνημονεύεται καί ὁ τότε ἀποβιώσας Ἀγγελῆς Βαλῆς ἄρχων καμινάρης ὡς καταλιπών 1351 λίρας, ὅπως διά τῶν τόκων διατηρεῖται τό ἵδρυμα· ὁ δέ Βασίλειος Λογοθέτης προικοδοτεῖ τήν σχολήν διά 2.000 λιρῶν καί ὁ Σαράντης Κυριαζῆς Ζωγράφος ὅλην τήν περιουσίαν μετά τόν θάνατον τῆς συζύγου αὐτοῦ· ἡ δέ Ἀσπασία Βαλῆ 300 λίρας καί ὁ Θεμιστοκλῆς Γρηγοριάδης 500, ἐκτός ἄλλων εὐεργετῶν. Εὔκτιστον εἶναι τό κοινοτικόν ἐκπαιδευτήριον (48) καί εὑρίσκεται ἐντός τοῦ ἐπαρκοῦς περιβόλου· ἐφοίτησαν δέ τό 1890 μαθηταί 125 ὑπό διδασκάλων τεσσάρων (49) διαπαιδαγωγηθέντες ὧν ἡ ἐνιαύσιος χορηγία δέν ὑπερβένει τάς 180 λίρας παραδίδονται ἐκτός τῆς μητρικῆς καί τῶν σχετικῶν ἐγκυκλίων καί λατινικά, ὀθωμανικά καί γαλλικά ἡ μαθητεία δέ εἶνε ἑπταετής ἤ καί ὀκταετής. Οὐδέν χειρόγραφον ἀποκτᾷ ἡ βιβλίων θήκη τῆς σχολῆς ταύτης καί ἀπαρτίζεται ἐξ ἐνεννήκοντα πέντε τόμων.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Τά προϊόντα τῆς 'Επιβαταίων χώρας εἶνε οἶνοι, οἱ ἐπαινετώτεροι καί λαμπρότεροι ἐντός τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας· παράγει δέ οἶνον κατ' ἔτος 750.000 ὀκάδων καί σταφυλάς ὡραίας πέμπει εἰς τήν βασιλεύουσαν κάτω τῶν 100.000 ὀκάδων· ἐπίσης καί σιτηρά ἰδίᾳ δέ σῖτον περί τά 15000 κιλά παρέχει εἰς τούς κατοίκους. 'Αξιόλογον σχετικῶς ναυτικόν διατηρεῖ ὡς πέντε ναῦς, δέκα ὡς δέκα πέντε χιλιάδων κοιλῶν χωρητικότητος· ἑξήκοντα πλοῖα, τετρακοσίων ἕως δύο χιλιάδων κοιλῶν ἐξ ὧν τά ἡμίση ἁλιευτικά ἀγρεύουσι τριχίας καί ἀφύας περιφήμους καί γλυκεῖς ὁμοίους τοῖς ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Καλλονῆς ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ.

Αὐτά εἶνε τά σπουδαιότερα κατ'ἐμήν γνώμην τῆς κωμοπόλεως τῶν 'Επιβατῶν.

Τίνα δέ εἰσι τά ἀξιολογώτατα ; τά 'Αρχιγένεια καθιδρύματα· ἄνευ αὐτῶν αἱ 'Επιβάται θά ἦσαν μία συνήθης γεωργική πολίχνη ὅπως καί πλεῖσται ἄλλαι μεγαλείτεραι ἐν τῇ προποντιακῇ παραθαλασσίᾳ, ἐνῷ νῦν κατατάττονται μετά τῶν ἐπισημοτάτων, διότι οἱ γενναῖοι ἱδρυταί ἤγειραν ἐκ βάθρων γυμνάσια ἀρρένων καί θηλέων καί οἱ σπουδαιότατα φρονοῦντες λέγουσιν (50) ὅτι μετά τόν ἐν 'Ελλάδι 'Αρσάκειον καί τό Θεσσαλονίκης νηπιαγωγεῖον ἐγένετο τό ἐν 'Επιβάταις. 'Ο Σαράντης 'Αρχιγένης ἐγεννήθη τῇ 5 Φεβρουαρίου 1809 ἐν 'Επιβάταις· ἐσπούδασε τά ἐγκύκλια ἐν τῇ περιωνύμῳ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ καί ἐπί τετραετίαν μετῆλθε τόν διδάσκαλον ἐν 'Αδριανουπόλει· δοατελῶν δέ ὑπό τήν εὔνοιαν τοῦ Ρισάτ πασᾶ τότε πρεσβευτοῦ τῆς Τουρκίας ἐν Παρισίοις, ἦλθεν αὐτόθι καί διά δαπάνης τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἐσπούδασε τήν ἰατρικήν ὀκταετίαν ὁλόκληρον καί ἐπί τριάκοντατρία διετέλεσε καθηγητής ἐν τῇ ἀνωτάτῃ αὐτοκρατορικῇ ὀθωμανικῇ ἰατρικῇ σχολῇ καί ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἀξίας καί ἐπιστημονικῆς ἱκανότητος ἐτιμήθη ὑπό τοῦ ἄνακτος Σουλτάν 'Αζίζ διά τῶν παρασήμων Μετζητιέ, 'Ιφτιχάρ, νισάνι ἰφτιχάρ καί τοῦ βαθμοῦ μουτεμαΐζ. 'Απεβίωσε κατά τήν 10 Σεπτεμβρίου 1873 καί ἐτάφη ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

Οἱ τάφοι τῶν ἱδρυτῶν ἐξ ἑνός μαρμάρου ἑκάτερος σύγκειται ἄνευ ἐπι-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

γραμμάτων καί ὑπάρχουσιν ἔξωθεν τῶν Ἀρχιγενείων παρά τήν ἀρκτώαν πλευράν· σώζονται δέ μεγάλαι καί περικαλλεῖς εἰκόνες τῶν ἀοιδίμων θεμελιωτῶν ἐν τοῖς Ἀρχιγενείοις, καί ἀλλαχοῦ εἶδον τοῦ ἀνδρός δέ, ὡς ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου καί ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Βοσποριακοῦ Νεοχωρίου.

Κοινωφελέστατος ὁ ἀνήρ ἐφάνη ὄχι μόνον εἰς τήν πατρίδα του, ἀλλά καί εἰς τό ἔθνος ὡς ἐκ τῆς ἱδρύσεως τῶν Ἀρχιγενείων μετά τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁρμωμένης καί κατά πάντα κοινωφελῆ ἔργα ἐφαμίλλου αὐτῷ συζύγου Ἑλένης. Τό Ἀρχιγένειον Παρθεναγωγεῖον (5Ι) ἐκτίσθη τῷ Ι857 καί ὁ θεμέλιος λίθος ἐτέθη ὑπό τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου κατά τήν ὀγδόην μαΐου ἰδίου ἔτους, ἀμέσως δέ ἀπεπερατώθη· εἶνε ὑψηλόν μεγαλοπρεπές καί ἔξωθι ἵσταται ὡρολόγιον μέγα. Σύν τούτῳ ἐσπί καί τό Ἀρχιγένειον Νηπιαγωγεῖον ἱδρυθέν τῷ Ι873 οὗ τόν θεμέλιον λίθον ἔθηκεν ὁ Σηλυβρίας Ζαχαρίας. Καί τό Ἑλένειον ἀρρεναγωγεῖον (52) εὑρίσκεται ἐντός δενδροφύτου ἀγανοῦς περιβόλου καί ἱδρύθη Ι3 ἰουλίου Ι868, δαπάνῃ τῆς φερωνύμου ἱδρυτρίας, τόν θεμέλιον δέ ἔθηκεν ὁ ἀρχιμανδρίτης Εὐσέβιος ἐκ Μαδύτου, καθηγητής. Τά καθιδρύματα ταῦτα κεῖνται πρός τό ἀνατολικόν τῆς πολίχνης καί ἀπέχουσι τά Ἀρχιγένεια τοῦ Ἑλενείου ὡσεί ὁδόν νέου σταδίου.

Περίβλεπτος ναός βυζαντιακοῦ ρυθμοῦ ἐκτίσθη τό Ι863 ἐντός τῶν Ἀρχιγενείων ἐπ᾽ ὀνόματι τῶν Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, εἶνε δέ τό τέμπλον μαρμάριον. Ἐνυπάρχουσι καί τέσσαρες εἰκόνες μακραί καί σεμνοπρεπεῖς ἐπί ἀδιαβρόχου εἰς τάς πλευράς τοῦ ναοῦ ὡσεί κατακαλύπτουσιν αὐτόν· δωρεά εἰσιν αἱ τρεῖς μέν τοῦ Ἰωάννου Ἀναστασίου καί Γεωργίου Χατζηκώνστα ὡς καί ὁ ἐπιτάφιος Ι50 λιρῶν ἀξίας, ἡ δέ ἄλλη ἀφιέρωμα Γεωργίου καί Ἑλένης Ι.Χ΄΄Κώνστα κατά τό αωξβ΄. Ἑκάστη εἰκών ἐκ τούτων ἐκτιμᾶται περί τάς 500 λίρας χρυσᾶς καί παριστῶσιν ἡ μέν τήν δημιουργίαν τοῦ κόσμου, ἡ δέ τήν ἐν Νικαίᾳ Α΄. οἰκουμενικήν σύνοδον καί ἡ τρίτη τήν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ καί ἡ ἄλλη τούς Ἁγίους Πάντας. Ἐπί τῆς προμετοπίδος τοῦ ναοῦ τούτου ὑπάρχει μαρμαρίνη ἐπιγραφή (53) δι᾽ ἧς ἱστορεῖται ὅτι ἐνεκαινίσθη ὁ ναός ὑπό τῶν Ἱεροσολύμων Κυρίλλου, ἐνῷ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

μέχρι σήμερον ἀνεγκαινίαστος τυγχάνει ὡς παρουσιασθέντος τότε τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος· τουθ'ὅπερ ἠνάγκασε τόν πατριάρχην ἵνα διαμένῃ ἐν τῇ βασιλευούσῃ· ἐπιτρέπει δέ τοῦτο ἡμῖν ἵνα πιστεύσωμεν ὅτι πολλάκις καί ἐν τῇ ἀρχαιότητι ψηφίσματα τινα νά ἐνεγράφοντο, ἀλλά νάμή ἐξεπληροῦντο.

Κέκτηνται βιβλιοθήκην συγκειμένην ἐκ I.300 πολυτίμων τόμων ὡς καί πλήρη συλλογήν ὀργάνων καί μηχανῶν τῆς φυσικῆς, χημείας, γεωμετρίας, στερεομετρίας καί ἀνθρωπολογίας. Τό πτυχεῖον δέ τοῦ 'Ελενείου εἶνε ἀνεγνωρισμένον ὑπό τοῖς ἐν Παρισίοις 'Ακαδημίας καί ἐκηρύχθη ὑπ'αὐτῆς πρό τινος ἰσοδύναμον ταῖς δύο σχολαῖς τῶν γραμμάτων καί τῶν περιωρισμένων ἐπιστημῶν· πάντες δέ οἱ εἰς 'Αθήνας μεταβάντες χάριν ἐπιστημονικῶν σπουδῶν καί ὑποστάντες τάς νενομισμένας ἐξετάσεις ἐκρίθησαν ἄξιοι ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς τό πανεπιστήμιον. Ἀπό τῆς συστάσεως τῶν καταστημάτων μέχρι τοῦδε ὁ μείζων ἀριθμός δείκνυται ἐν ἔτει I884-5 συμποσούμενος εἰς 280 ἄτομα, νῦν δέ (φέστ) ἀνέβη εἰς I80 ἐκπαιδευομένους ἀμφοτέρων τῶν φύλων ὑπό ἑπτά καθηγητῶν καί διδασκάλων, ὧν οἱ κατ'ἔτος μισθοί 400 λίραι· αἱ τελειοδίδακτοι (54) ἀνέρχονται εἰς 78 καί οἱ τελειόφοιτοι δέ εἰς I6.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Δι'ἵδρυσιν τῶν λιθοκτίστων καί διωρόφων 'Αρχιγενείων καί 'Ελενείου ἐδαπάνηθησαν οἱ ἱδρυταί (I5.000 καί 4.000 καί 3.000) λίρας 22.000. Διά ἰδιοχείρου διαθήκης αὐτοῦ ὁ ἱδρυτής ὑπό χρονίαν 23 αὐγούστου I873 ἐπροίκισε τά καθιδρύματα ταῦτα διά χιλίων περίπου μετοχῶν ὀθωμανικῶν δανείων τῶν 500 φράγκων ὀνομαστικῶν, κατατεθειμένων ἀναποσπάστως εἰς τήν ἐν 'Αθήναις 'Εθνικήν Τράπεζαν ὡς διαλαμβάνει ἡ διαληφθεῖσα αὐτοῦ διαθήκη. Τῶν φερωνύμων ἐκπαιδευτηρίων αὐτοῦ καθιστᾶ ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος τήν ἀπόλυτον πληρεξουσιότητα ὡς καί τό ἀνεξέλεγκτον τῆς ἱδρυτρίας 'Ελένης διά ρητοῦ ἄρθρου, μετέδωκε δέ τά αὐτά δικαιώματα καί εἰς τόν θετόν υἱόν αὐτοῦ Φώτιον Κ.Σ.'Αρχιγένην ὡς καί εἰς τούς υἱούς τῶν υἱῶν αὐτοῦ· ἡ διαθήκη δέ αὕτη (55) ἐπικυροῦται ὑπο τῶν πατριαρχείων καί διά σιγιλλίου γράμματος ἐπί πατριαρχείας τοῦ Κωναστaντινουπόλεως 'Ιωακείμ

τοῦ Β΄. κατά τό θέρος τοῦ 1879 κηρύττονται τά καθιδρύματα ταῦτα Σταυροπηγιακά. Καίτοι τά καθιδρύματα ταῦτα εἶνε ἰδιοσυντήρητα ὑποχρεοῦται μετά τόν θάνατον τῶν ἱδρυτῶν ὁ κατά διαδοχήν κληρονόμος ἵνα δίδῃ μόνον λογοδοσίαν τῶν πεπραγμένων αὐτοῦ ἐν ταῖς δημοσίαις ἐξετάσεσιν, εἰς ἅς κατ'ἔθος προσκαλεῖται καί ὁ πρόεδρος τοῦ ἐν Κ)λει Ἑλλ. Φιλολ.Συλλόγου καί κατά χρέος τό Πατριαρχεῖον. Ἐάν οἱ Ἀρχιγένεις ἱδρυταί ἤγειραν καί ἐπροικοδότησαν ταῦτα, ὁ θετός υἱός Φώτιος ὁ Μαδύτιος ἐγένετο σωτήρ τούτων· διότι ἐκπεσόντων τῶν χρεωγράφων, ὡς γνωστόν, οὗτος διά τῆς ἱκανότητος καί φιλογενείας διεφύλαξε σῷα καί ἀνεπηρέαστα καί ἀκμαῖα μέχρι νῦν μετά τῆς ἱδρυτρίας, ἥν δύο τρεῖς ἐγχώριοι ἐπότισαν τό ποτήριον τῆς ἀχαριστίας μέχρι πυθμένος, (56) θελήσαντες ἵνα ὑπερπηδήσωσιν τά ἐσκαμμένα ἀνωφελῶς, ἐνῷ οἱ λοιποί ἐσέβοντο καί ἠγάπων ὡς ἄλλην μητέρα· ἀπεβίωσε δέ αὕτη καί ἐτάφη αὐτόθι ἐγγύς τοῦ ἀνδρός αὐτῆς κατά τήν 2 ὀκτωβρίου 1891 καί διά διαθήκης ἀποκατέστησε τέλειον κληρονόμον καί διευθυντήν τόν θετόν υἱόν καί τούς υἱούς τῶν υἱῶν αὐτοῦ, τόν Φώτιον, ἄνδρα ἐνάρετον καί ἐπιστήμονα χαίροντα φήμην καί ὑπόληψιν εἰς τά πέριξ καί εἰς ἐπιστημονικόν κόσμον· ἐπί τοῖς ἴχνεσι δέ τοῦ πατρός φιλοτίμως πάνυ προβαίνει καί ὁ υἱός Κωνσταντῖνος Φ. Ἀρχιγένης.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

(35) "Τά μετά τήν Ἅλωσιν, Ι45 σ."
(36) Δούκ. σ. 2Ι
(37) Δούκ. σ. 27
(38) Νικηφ. Γρ. σ. 602
(39) Ἰω.Κανταχουζ. Β΄. 7Ι
(40) Ἰω. Καντακουζ. Γ΄. 347
(4Ι) Αὐτ. 357
(42) Μ. Δουκ. σ. 258
(43) Ἰατρούς ἔχει ἡ κωμόπολις ἰδιοσυντηρήτους τόν Κωνσταντῖνον Μαγγανώνην, τόν Θρασύβουλον Οἰκονομίδην, καί τόν Λέοντα Σ. Τσιβαγόπουλον·
(44) Ἑλλ. Φιλολ. Σύλ. παράρτ. ΙΖ΄. τόμου, σ. 7Ι
(45) Ἑλλ. Ἐκκλ. Σελίδ. μου, σ. 73
(46) Ἑλλ. Φιλολ. Σ. τ. ΙΑ΄. σ. 76. ἐδημοσιεύθη
(47) Μαρμαρίνη ἐπιμήκης πλάξ ἀνάκειται ἐν τῇ σχολῇ ἐφ' ἧς λελαξευμένα ὁρῶνται τάδε : "Θείῳ διαφλεγόμενοι ζήλῳ καί ἀκραιφνεῖ φιλοπατρίᾳ πολλάς μέν καί μεγάλας τῇ πατρίδι οἱ πατέρες ἡμῶν διεπράξαντο κοινῇ συμπνοίᾳ ὠφελείας. Ὃ δέ πάντων μέγιστον, τά ἱερά τῶν Μουσῶν καθιδρύσαντο τεμένη, πρόνοιαν ἅμα λαβόντες καί περί τῆς προικοδοτήσεως αὐτῶν καί παγιώσεως διά πατριαρχικοῦ σιγιλλίου τῷ ᾳψζστ΄ φρικτάς ἐκφέροντος ἀράς κατά τῶν τήν προαγωγήν αὐτῶν ὅπως δήποτε κωλυόντων. Τοῖς προγονικοῖς καί ἡμεῖς ἑπόμενοι ἴχνεσιν, ἀποτεφρωθεῖσαν τήν ἑλληνικήν σχολήν τῷ ᾳωξα΄ ἐκ βάθρων κοινῇ συνδρομῇ ἐνθάδε ἀνηγείραμεν, πλείονι κτηματικῇ τε καί χρηματικῇ προικοδοτήσαντες περιουσίᾳ, καί ἐπί τό κρεῖττον αὐτήν νέῳ πατριαρχικῷ σιγιλλίῳ ἐξασφαλίσαντες. Ἔδοξε δέ πᾶσιν ἡμῖν καί ταῦτα χαραχθῆναι ἐπί τοῦ λίθου τοῦδε, ὅπως καί ὁ προγονικός ζῆλος τοῖς πᾶσι κατάδηλος γίγνηται καί οἱ ἐπιγιγνόμενοι ἐπί ἐνδοξότερα ἐξ ἁμίλλης τρέπωνται ἔργα, εἰς τό τῆς πατρίδος ἐσαεί μεγαλεῖον ἀφορῶντες, ἀνάγραπτος δέ ἡ μνήμη αὐτῶν διατελῇ ἀνεξιτήλοις γράμμασιν εἰς αἰῶνα τόν ἅπαντα. Ἐν Ἐπιβάταις, 1866 Σωτηρίῳ ἔτει, 27 Μαρτίου, Κυριακῇ τοῦ Πάσχα".
(48) Τό Ι873 ἦσαν εἰς μέν τό ἑλληνικόν 40 μαθ. 2 διδ. εἰς δέ τό ἀλληλοδ. Ι50 μ. καί Ι διδ. ἐδαπανῶντο δέ 330 λίραι ( ) (Ἐπετ. Θρ. Φ. Σ. Α΄.)
(49) Διδάσκαλοι τότε ἦσαν : Νικόλαος Φ. Σταμίδης, σχολάρχης Κυζικηνός· Βασίλειος Παπαδόπουλος ἐκ Βώλου, Νικόλαος Κωνσταντινίδης ἐκ Κυδωνιῶν (Ἀϊβαλῆ) καί Θεμιστικλῆς Χατζόπουλος ἐκ Σημυβρίας ((63-48 45-24

Προύχοντες διετέλουν Δημήτριος Ζαφειρόπουλος, Γεώργιος Χ΄΄Θεοφίλου Δημήτριος Θεοχάρογλους, Κυριαζῆς Ἰωαννίδης, Κωστῆς Ἀναγνώστου, Βασίλειος Βεΐκος, Γεώργιος Φράγκος, Ἰωάννης Κ.Μαυρουδῆς.
(50) Εὔφημον μνείαν τῶν Ἀρχιγενείων ποιεῖται ὁ Γ. Χασιώτης εἰς τό ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέν γαλλιστί ἔργον "Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις παρ' ἕλλησιν ἀπό τῆς ἁλώσεως ΚΠ. μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν" (ᾳωπα΄) σ. 39Ι-40Ι.
(5Ι) Ἐπί τῆς κυρίας εἰσόδου ὑπάρχει μάρμαρον ἐφ' οὗ ἐλαξεύθησαν τάδε: "Ἀρχιγένειον Παρθεναγωγεῖον. Ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων, καθιδρυθέν πρός ἐκπαίδευσιν τῶν ὀρθοδόξων κορασίων, δαπάνῃ τοῦ ὁμογενοῦς καί συμπολίτου Σαράντη Ἀρχιγένους ἰατροῦ. Ἐν ἔτει τῷ Ι857 Σωτηρίῳ.- Σύ Κύριε φυλάξαις ἡμᾶς καί διατηρήσαις ἡμᾶς".
(52) Ἐπί τῆς κυρίας τούτου εἰσόδου μάρμαρον φέρει τά ἑπόμενα : "Ἑλένειον Ἑλληνικόν ἐκπαιδευτήριον. Ἀνηγέρθη ἐκ βάθρου πρός ἐκπαίδευσιν τῶν ἁπανταχοῦ ὀρθοδόξων ἀρρένων παίδων δαπάνῃ Ἑλένης Ἀρχιγένους. Ἐν Ἐπιβάταις τῷ Ι868 Σωτηρίῳ ἔτει κατά μῆνα Ἰούλιον.- Πενίαν καί ἀτιμίαν ἀφαιρεῖται παιδεία".
(53) "Πατριαρχοῦντος ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἰωακείμ τοῦ Β΄ ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων ἡ Σταυροπηγιακή Ἱερά Μονή τῶν 40 Μαρτύρων χάριν τῶν ὀρθοδόξων κορασίων δαπάνῃ Σαράντη Ἀρχιγένους ἰατροῦ, καί τῆς συζύγου

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

αὐτοῦ Ἑλένης ἐγκαινιασθείς ὑπό τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου τοῦ Β΄. ἐν ἔτει Σωτηρίῳ 1863 κατά μῆνα Μάϊον.

(54) Πρός χάριν τῆς ἀληθείας καί τῆς δικαιοσύνης παρατίθεται κατάλογος τῶν μέχρι νῦν τελειοδιδάκτων :

α΄) Ἀρχιγενείου Παρθεναγωγείου :

Αἰκατερίνη Θ. Σταμπολίδου, Πελαγία Ν. Ἀχτσέλογλου, Φανώ Ι. Χατζόγλου, Ἐλισάβετ Δ. Θεοχάρη, Μαριώρα Θ/ Θεοφίλου, Σμαραγδῆ Θεοδώρου Φανώ Ἀναστασίου, Ἐπιβαταῖαι. Φανή Νικήτα, Ἐλένη Γρηγορίου, Σηλυβριαναί. Χρυσώ Νικολάου, Αἰκατερίνη Ἰωάννου, Ἐλένη Ζαφειρίου, Ἐλένη Ι. Μανωλάκογλου, Εὐανθία Ἀσημάκη, Λαμπριγή Νικολάου, Σμαραγδῆ Τσάνταλη, Ἐπιβαταῖαι. Σοφία Γ. Ἀμαξοπούλου ἐκ Πανόρμου, Δέσποινα Ι. Κώστου, Ἀναστασία Σ. Καρυοφύλλου, Ἐπιβαταῖαι. Σεβαστῆ Χ. Δανιήλ, Μαδυτηνή, Ἀσπασία Ζαφειρίου, Ἐλένη Ἀσημάκη, Φανή Σ. Καρυοφύλλου, Ἐπιβαταῖαι. Μαριωρή Σταύρου, Μετρηνή. Χριστίνη Χ. Εὐστρατίου, Μαδυτηνή. Αἰκατερίνη Δημητρίου ἐκ Χαλκηδόνος. Ἐλένη π. Σταματίου, Μετρηνή. Παναγιωτή Σπυρίδωνος Μαδυτηνή. Ταρσώ Γ. Βαρίδου Σηλυβριανή. Εὐθαλία Κωτσοπούλου, Εὐφρανθία Α. Μαϊμᾶ, Ἀρίστη Χριστοπούλου, Ἐπιβαταῖαι. Ἀσπασία Μαυροφρυδᾶ Ἀδριανουπολῖτις.

β΄) Ἀρχιγενείου Νηπιαγωγείου :

Ἰωάννα Γεωργίου Μαδυτηνή, Ἀναστασία Δημητρίου ἐκ Τσανδρῦς. Σμαράγδα Σαράντου ἐκ Δελλιωνῶν, Σμαραγδῆ Τριανταφύλλου ἐξ Ἀφθονίου Μαρμαρᾶ. Σουλτάνα Καραμάνη ἐκ Βεβέκιου ΚΠ. Ἀσπασία Β. Κιλικίδου ἐκ Προύσης. Ἐλένη Κουρουκασᾶ ἐκ Βυζαντίου. Σμαραγδῆ Θ. Πορτοκάλογλου.

γ΄) Ἀρχιγενείου Παρθεναγωγείου τε καί Νηπιαγωγείου :

Εὐπραξία Νικολάου, Ἐλένη Αθ. Χρυσαφίδου, Ἀθηνᾶ Χ. Κεχαγιᾶ, Ἐλένη Θ. Ἀλεξανδρίδου, Ἐπιβαταῖαι. Μαριώρα Τριανταφύλλου ἐξ Ἀφθόνι Ἐλένη Γ. Σοφιανοῦ ἐκ ΚΠ. Εὐθαλία Ι. Λουκίδου Φωτεινή Γ. Δαγλῆ, Ταρσώ Ἐλευθερίου, Μαριώρα Α. Πιεράτου, Εὐδοκία Δ. Μαϊμᾶ, Ἐπιβαταῖαι. Κλεοπάτρα Χ. Σεραφείμ Μαδυτηνή, Ἀσπασία Ι. Κωτσοπούλου, Δόμνα Κ. Νικολαΐδου, Ἀναστασία Τριανταφύλλου, Αἰκατερίνη Ι. Ἀνδρατσοπούλου, Αἰκατερίνη Ἀντωνίου, Καλλιόπη Φ. Μανωλάκογλου, Ἀννίκα Σ. Καντόγλου, Ζωή Α; Ἠλιόγλου, Βηθλεέμ Χ. Ἀντωνίου, Φανή Α. Χρυσάφογλου, Ἀναστασία Ι. Λέλη, Χαϊδῆ Ν. Καπάνταη, Κλεάνθη Α. Ρεπαντᾶ Ἐρασμία Ι. Ζησίδου, Μαριώρα Ράλλη, Γλυκερία Γρηγορίου, Ταρσῆ Χρήστου, Κατίνα Κυριαζῆ, Εὐανθία Γερασίμου, Εὐφημία Γ. Κοριτσίδου Ἐπιβαταῖαι. Ἀναστασία Κωνσταντίνου Ἐξαστραία. Δόμνα Ἀδαμαντίου ἐξ Ἡρακλείας.

δ΄) Ἑλενείου Ἐκπαιδευτηρίου :

Βασίλειος Κλεομένης ἐκ Μετρῶν, ἰατρός. Στέφανος Δ. Ναρλῆς ἐκ Μαδύτου, ἰατρός, Ἀπόστολος Ἀθανασίου ἐκ Σηλυβρίας, ἀρχιτέκτων. ~~Γεώτου-ἰατρός.-Ἀπόστολος~~ Γεώργιος Στεργιάδης ἐκ Γανοχώρας, φιλόλογος. Γεώργιος Γεωργαντίδης ἐκ Μαδύτου ἰατρός. Κωνσταντῖνος Φ. Ἀρχιγένης ἐκ Μαδύτου ἰατρός. Ἀλέξανδρος Χατζαντώνιος Ἐπιβαταῖος, ἰατρός Παῦλος Ἀναστασιάδης, ἐξ Ἐπιβατῶν διδάσκαλος, Θεόδωρος Δαγλῆς ἐκ Σαμοθράκης διδάσκαλος. Λιβέριος Λιβεριάδης ἐξ Ἐπιβατῶν, ἰατρός Φώτιος Γιασιμίδης ἐκ Μαδύτου διδάσκαλος καί ἱερεύς. Λέων Λεοντίδης ἐξ Ἐπιβατῶν, ἰατρός. Σαράντης Γ. Κοριτσίδης, Ἀντώνιος Βεργόπουλος, Γεώργιος Εὐσταθίου καί Ἰωάννης Γ. Κοριτσίδης, ἐξ Ἐπιβατῶν καί διδάσκαλοι.

(55) Ἡ Ἀρχιγένειος διαθήκη ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ "Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ" ΚΠ. 2 δεκεμβρίου 1887.

(56) Ἡ μουχταροδημογεροντία Ἐπιβατῶν ἐκίνησεν ἀγωγήν ἐνώπιον τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ΚΠ. ἐναντίον τῆς συζύγου τοῦ μακαρίτου καί θετοῦ υἱοῦ. Ἰδέτω ὁ βουλόμενος 25 9βρίου 1887 "Ἐκκλ. Ἀληθ." „Δικαστικά Δ.Ε.Μ. Συμβούλιον. Δίκη των Ἀρχιγενείων καθιδρυμάτων"

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Εὐστρατίου Ι. Δράκου

"Τά Θρακικά"

Ἀθ. 1892 σ. 27-38

Αἱ Ἐπιβάται. Δύο πόλεις ἐμπορικώτεραι τῶν ἄλλων, πλήν τῆς βασιλευούσης, εἰσίν ἄξιαι λόγου καί ἐπαίνου ἐντός τῆς Προποντίδος ἡ Ραιδεστός καί ἡ Πάνορμος, λογιωτέρα δέ ἁπασῶν ἡ κωμόπολις Ἐπιβάται ὡς ἐκ τῶν Ἀρχιγενείων καθιδρυμάτων· καί πραγματικῶς καμμία πόλις ἐκ τῶν δευτερευουσῶν ἐπί τῆς προποντιακῆς παραλίας ἀπολαύει γυμνάσιον τέλειον ἀρρένων, ἔλαττον δέ θηλέων, πλήν τῆς πρωτευούσης καί τῆς περί ἧς ὁ λόγος κωμοπόλεως. Τό ὄνομα Ἐπιβάται ὡς λέγουσιν οἱ Ἐπιβαταῖοι, κατάγεται ἐκ τοῦ ὅτι ἀναρίθμητοι περίοικοι ἐπέβαινον ἐκ τῆς ἐρήμου τότε ταύτης θέσεως ἐπί τῶν πλοίων· ἄλλοι δέ ἐκ τῶν ἰδίων κατοίκων νοεῖται, ἔχουσι τήν ἰδέαν ὅτι ἐπί βάτου κατ' ἀρχάς ἵδρυσαν οἱ ἀρχηγέται καί οἱ κτίτορες τήν κωμόπολιν ταύτην. Ἐπιβάτας καλοῦσιν οἱ Βυζαντινοί συγγραφεῖς ὡς καί οἱ σημερινοί δῆμοι, μόνος δέ Ὑψηλάντης δέ Ἱπποβάτας λέγει ἔνθα μνημονεύει (35) τήν ὁσίαν Παρασκευήν καί τό σεπτόν λείψανον ταύτης. Ἐν τοσούτω αὕτη ἡ κωμόπολις φαίνεται διαλάμπουσα περί τά μέσα καί τά τέλη τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, διότι οἱ ἱστορικοί ἀναφέρουσιν αὐτήν μετά τῶν ἐγγύς σπουδαιοτέρων πόλεων ὡς Ἡρακλείας καί Τυρολόης Βισάνθης καί Σηλυβρίας. Περιεζώνυτο δέ ὑπό φρουρίου βυζαντιακοῦ καί μέχρι σήμερον ἀρκεταί ἐνδείξεις τούτου παρουσιάζονται σποράδην ὡς καί ὁ ὑψηλός πύργος, τετράγωνος ὅμοιος τοῖς ἐν τῷ Ἑπταπυργίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅν ἡ ἀπερισκεψία τινῶν κατοίκων καί ἡ ἀσέβεια πρός τά προγονικά κειμήλια καί οἰκοδομήματα ἐκρήμνισε διά δυναμίτιδος τό 1886, ἐνῷ ὁ χρόνος καί τά παρεπόμενα αὐτοῦ διεφύλαξαν ἀκέραιον περίπου ἐπί πεντακοσίους ἐνιαυτούς· οἱ κάτοικοι ἀγνοοῦσιν τόν σκοπόν καί τήν χρησιμότητα τοῦ πύργου τούτου, ὅν ἄλλοτε εἶδον ἐγώ ἀκέραιον· ἄλλοι λέγουσιν ὅτι φυλακή βαρυποίνων, ἄλλοι πολεμιστήριον, ἄλλοι φάρος· ἡ ἱστορία ὅμως λέγει ὅτι ὁ διοικητής Ἀλέξιος Ἀπόκαυκος, ἀνήρ ἀγενής καί ἄνανδρος, ἐπανεστάτησε (36) κατά τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, εὐ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

γενοῦς ἀπογόνου παλαιῶν ἡρώων (37), πρίν ὅμως ἀνήγειρεν (38) ὁ ἐπαναστάτης φρούριον μικρόν μέν ποικίλον δέ καί δαιμονίως ὀχυρόν καί δύσμαχον, τῶν Ἐπιβατῶν λεγόμενον, ὡς κόσμημα δέ τούτου ἦν πύργος τοῦ ἰδίου ἐπαναστάτου ἐκείνου ᾠκοδομημένος ὀχυρώτατα (39) καί κατά τό ὕψος καί κατά τήν καρτερικότητα τῶν τειχῶν· σφάλλεται ὅθεν ὁ Πασπάτης λέγων (ε) ὅτι ὁ πύργος οὗτος εἶνε εἰς τό μέσον τῆς κώμης ἐνῷ σώζεται ἐπί γηλοφίσκου ἐν τῇ παραλίᾳ· ἐξάγεται ὅθεν τό ἐνδόσιμον εἰπεῖν ὅτι δέν ἐπεσκέφθη ὅ,τι συνέγραψε μιμούμενος κατά τι τόν γεωγράφον τῆς ἀρχαιότητος ὅστις τάς πληροφορίας ἐλάμβανε καί παρ' ὁδοιπόρων. Ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀποκαύκου ὁ αὐτοκράτωρ Καντακουζηνός περιώρισε τόν ἐστεμμένον υἱόν αὐτοῦ Ματθαῖον τῷ 1358. Εἰς τάς Ἀπιβάτας, τότε ἀτείχιστον χωρίον, ἦλθεν ἡ βασιλίς Ξένη καί προσεκύνησε (40) τόν υἱόν αὐτῆς βασιλέα Ἀνδρόνικον καί ἐθρήνησαν διά τόν θάνατον τοῦ πατρός αὐτοῦ· εἰς τάς Ἐπιβάτας οἱ βασιλεῖς καί αἱ βασιλίδες ἦλθον μετά Καλλίστου πατριάρχου καί Λαζάρου Ἱεροσολύμων μεθ' ὅλων τῶν ἐν τῇ Βασιλευούσῃ εὑρισκομένων ἀρχιερέων καί συγκλητικῶν καί ὁ βασιλεύς υἱός (41) ὤμνυε τούς ὅρκους. Τοιαύτης δόξης καί τιμῆς ἐκέρδισεν ἡ κώμη αὕτη τότε, πλεῖον δέ ὅταν ἀντέστη (15) κατά τοῦ Πορθητοῦ θαρροῦσα εἰς τά τείχη ἑαυτῆς ὁπότε ἐβάδιζε πρός τό Βυζάντιον, ἐνῷ ἕτερος λέγει (42) ὅτι προσεκύνησε προηγουμένως· οἱ νεώτατοι ὅμως παραδέχονται τήν γνώμην (15) τοῦ πρώτου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Αἱ Ἐπιβάται εἶναι κωμόπολις παραθαλασσία, ἀπέχει δέ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δι' οὐρίου ἀνέμου τέσσαρας ὥρας, ἐκ δέ τῆς δυτικῶς κειμένης αὐτῆς Σηλυβρίας δύο ὥρας πεζῇ. Ἡ ἄποψις αὐτῆς ἐκ τοῦ πελάγους ἔχει τό ἐπαγωγόν καί θελκτικόν ὡς ἐκ τῶν ὡραίων ἱδρυμάτων, ἔσωθεν δέ ὑπερτερεῖ πολλάς θρακικάς κωμοπόλεις, διότι καί ὁδούς ἐκτενεῖς ἔχει καί καθαριότητα σχετικήν τῶν γεωργικῶν μερῶν ἀπολαύει. Σύγκειται δέ ὑπό τετρακοσίων ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, ἤ κάλλιον εἰπεῖν ἐνοικεῖται ὑπό 2171 ψυχῶν, ἤτοι 1104 ἀρρένων καί 1067 θηλέων. Ἅπαντα τά ἐν αὐτῇ καταστήματα εἰσί 42 ἐξ ὧν τό κάλλιστον δέν ἔχει ἄνω τῶν 600 λιρῶν φαινομένην περιουσίαν.

(43) Πολλάκις ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρός τό περικαλλές τοῦτο μουσεῖον τῆς θρακικῆς παραλίας, διότι κατά τήν μαρτυρίαν τῶν γυραλέων καί σπουδαίων πυρκαϊαί συνέβησαν κατά τήν 24 Μαΐου 1861 καθ᾽ ἥν ἐπυρπολήθη τό ἥμισυ μέρος τῆς κωμοπόλεως μετά τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς, ὡς καί ἐν ἔτεσι 1875 καί 1879 καί 1884 ἐκάησαν οἰκήματα ἀπό δέκα μέχρι τριάκοντα, ἀλλ᾽ ἡ κατά Δεκέμβριον τοῦ 1889 ἐπισυμβᾶσα ἀπετέφρωσεν ὀγδοήκοντα πέντε οἰκίας καί καταστήματα.

Ὁ ναός τῆς ὁσίας Παρασκευῆς τῆς Ἐπιβαταίας πρό χρόνων πρό χρόνων ὑφιστάμενος νεοδμεῖται νῦν λαμπρότερος καί ὁμοιορύθμως κτίζεται τῷ ἐν Σταυροδρομίῳ ΚΠ. σωζομένῳ ναῷ ἀφιερωμένῳ τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι· ἡ δαπάνη τοῦ ἄργου τούτου θά ὑπερβῇ τάς δώδεκα χιλιάδας λιρῶν καί ἡμιτελής τυγχάνει. Ἡ ὁσία δέ πολιοῦχος ἐγεννήθη κατά τό 1150 καί ἀπεβίωσε ἐν Καλλικρατείᾳ περί ἧς κατωτέρω· τόν ναόν τοῦτον Διαμαντῆς τίς ἐγχώριος δυνατός τῆς ἡμέρας καί ἀγέρωχος ὑποκλινείς [illegible] καί τούς κατά καιρόν τοῦ τόπου ἀρχιερεῖς, αὐθαιρέτως παρεχώρησεν εἰς τήν προστασίαν τῶν πατέρων τοῦ μοναστηρίου τῆς Παναγίας ἐν Χάλκῃ, νήσῳ τῶν Πριγκηποννήσων, οἵτινες ξένον ἐθεώρουν τόν ἀρχιερέα τῆς ἐπαρχίας ταύτης· ὅμως κατά τό θέρος τοῦ 1677 διά σιγιλλίου (44) ἐπί πατριαρχείας Διονυσίου ἐπροσπάθησε καί ἀπέπεμψε τούς καλογήρους ὁ Σηλυβρίας Ἄνθιμος καί κατέστησε τήν ἐκκλησίαν ἐνοριακήν, κειμένην ἀνέκαθεν παρά τόν πύργον τοῦ Ἀποκαύκου. Καί ἡγεμών τῆς Μολδαυΐας Ἀλέξανδρος Καλλιμάχης πρός χάριν τοῦ ναοῦ θεσπίζει κατά τό θέρος 1815 διά χρυσοβούλλου ἵνα δίδῃ τό ἐν Ἰασίῳ μοναστήριον τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἔνθα τό λείψανον τῆς ὁσίας κεῖται καί δι᾽ οὗ συνηθροίζοντο οὐκ ὀλίγαι βοήθειαι 300 καί 200 λέβα· τά χρυσόβουλλα ταῦτα ρουμανιστί γεγραμμένα ἔχουσιν οἱ δημογέροντες καί πρῶτος ἐδημοσίευσα ἑλληνιστί.

(45) Ὁ ναός τῷ Τροπαιοφόρῳ ἀνατεθειμένος ἀνιδρύθη τό 1857, ὁ δέ πρωτεύων ναός κατά τό 1796, ἀφιερωμένος δέ τῷ ἁγίῳ Θεοδώρῳ, δέν ὑφίσταται.

Συνέστη σχολή ἑλληνική προτροπῇ τοῦ Σηλυβρίας Καλλινίκου Καλλιμάχου

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

κατά τό 1796 ἐν Ἐπιβάταις, πόρους ἔχουσα τά ταμεῖα τῶν τότε τριῶν ναῶν τῆς κωμοπόλεως καί τήν δωρεάν τοῦ ἐμβατικίου τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ὅν ἐγκατέλιπεν ὁ ρηθείς μητροπολίτης πρῶτος καί σχετικόν σιγίλλιον (46) ἀπελύθη ὑπό τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γερασίμου σωζόμενον ἐν τῇ νῦν σχολῇ. Καί ὁ ἡγεμών τῆς Μολδαυΐας Ἀλέξανδρος Καλλιμάχης διά χρυσοβούλλου (45) ἐθέσπισε τό θέρος 1818 ἵνα τό γενικόν ταμεῖον δίδῃ 150 λέβα τῇ σχολῇ Ἐπιβαταίων ὡς ἔλεος κατ᾽ἔτος, αἰτηθέν δι᾽ἀναφορᾶς τῶν ἰδίων διά τοῦ ἱερέως αὐτῶν Θεοδώρου. Τοιούτου χαρακτῆρος ἔγγραφα ἐματαίωσεν ὁ ἡγεμών τῆς Ρουμανίας Κούζας ὡς γνωστόν. Ἡ παλαιά ἐκείνη σχολή ἐσώζετο καί πρό τῆς τοῦ 1861 συμβάσης πυρκαϊᾶς, ὅτε οἱ κάτοικοι ἀπεφάσισαν τό ἔαρ τοῦ 1886 διά κοινοῦ ἐράνου ἵνα ἐγείρωσι τά ἑαυτῶν σχολεῖα, ἐφάμιλλοι δεικνυόμενοι τῆς προγονικῆς φιλοπατρίας καί φιλομουσίας. Κομψός δέ τις πίναξ ἐν τῇ σχολῇ ἀνακείμενος (47) δεικνύει ὅτι ἐδαπανήθησαν ὑπέρ τῆς συγχρόνου σχολῆς 140.945 γρόσια καί οἱ ἴδιοι κάτοικοι αὐτόθι ἐξυμνοῦσι τήν πρωτοβουλίαν τοῦ συμπολίτου αὐτῶν ἀοιδίμου Σαράντου Ἀρχιγένους καί τῆς συζύγου του Ἑλένης, οἵτινες προσήνεγκαν ὑπέρ τῆς κοινοτικῆς σχολῆς 30.000 γροσίων· σύν τούτοις μνημονεύεται καί ὁ τότε ἀποβιώσας Ἄγγελῆς Βαλῆς ἄρχων καμινάρης ὡς καταλιπών 1351 λίρας, ὅπως διά τῶν τόκων διατηρεῖται τό ἵδρυμα· ὁ δέ Βασίλειος Λογοθέτης προικοδοτεῖ τήν σχολήν διά 2.000 λιρῶν καί ὁ Σαράντης Κυριαζῆς Ζωγράφος ὅλην τήν περιουσίαν μετά τόν θάνατον τῆς συζύγου αὐτοῦ· ἡ δέ Ἀσπασία Βαλῆ 300 λίρας καί ὁ Θεμιστοκλῆς Γρηγοριάδης 500, ἐκτός ἄλλων εὐεργετῶν. Εὔκτιστον εἶναι τό κοινοτικόν ἐκπαιδευτήριον (48) καί εὑρίσκεται ἐντός τοῦ ἐπαρκοῦς περιβόλου· ἐφοίτησαν δέ τό 1890 μαθηταί 125 ὑπό διδασκάλων τεσσάρων (49) διαπαιδαγωγηθέντες ὧν ἡ ἐνιαύσιος χορηγία δέν ὑπερβένει τάς 180 λίρας παραδίδονται ἐκτός τῆς μητρικῆς καί τῶν σχετικῶν ἐγκυκλίων καί λατινικά, ὀθωμανικά καί γαλλικά ἡ μαθητεία δέ εἶνε ἑπταετής ἤ καί ὀκταετής. Οὐδέν χειρόγραφον ἀποκτᾷ ἡ βιβλίων θήκη τῆς σχολῆς ταύτης καί ἀπαρτίζεται ἐξ ἐνεννήκοντα πέντε τόμων.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Τά προϊόντα τῆς Ἐπιβαταίων χώρας εἶνε οἶνοι, οἱ ἐπαινετώτεροι καί λαμπρότεροι ἐντός τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας· παράγει δέ οἶνον κατ' ἔτος 750.000 ὀκάδων καί σταφυλάς ὡραίας πέμπει εἰς τήν βασιλεύουσαν κάτω τῶν 100.000 ὀκάδων· ἐπίσης καί σιτηρά ἰδίᾳ δέ σῖτον περί τά 15000 κιλά παρέχει εἰς τούς κατοίκους. Ἀξιόλογον σχετικῶς ναυτικόν διατηρεῖ ὡς πέντε ναῦς, δέκα ὡς δέκα πέντε χιλιάδων κοιλῶν χωρητικότητος· ἑξήκοντα πλοῖα, τετρακοσίων ἕως δύο χιλιάδων κοιλῶν ἐξ ὧν τά ἡμίση ἁλιευτικά ἀγρεύουσι τριχίας καί ἀφύας περιφήμους καί γλυκεῖς ὁμοίους τοῖς ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Καλλονῆς ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ.

Αὐτά εἶνε τά σπουδαιότερα κατ' ἐμήν γνώμην τῆς κωμοπόλεως τῶν Ἐπιβατῶν.

Τίνα δέ εἰσι τά ἀξιολογώτατα ; τά Ἀρχιγένεια καθιδρύματα· ἄνευ αὐτῶν αἱ Ἐπιβάται θά ἦσαν μία συνήθης γεωργική πολίχνη ὅπως καί πλεῖσται ἄλλαι μεγαλείτεραι ἐν τῇ προποντιακῇ παραθαλασσίᾳ, ἐνῷ νῦν κατατάττονται μετά τῶν ἐπισημοτάτων, διότι οἱ γενναῖοι ἱδρυταί ἤγειραν ἐκ βάθρων γυμνάσια ἀρρένων καί θηλέων καί οἱ σπουδαιότατα φρονοῦντες λέγουσιν (50) ὅτι μετά τόν ἐν Ἑλλάδι Ἀρσάκειον καί τό Θεσσαλονίκης νηπιαγωγεῖον ἐγένετο τό ἐν Ἐπιβάταις. Ὁ Σαράντης Ἀρχιγένης ἐγεννήθη τῇ 5 Φεβρουαρίου 1809 ἐν Ἐπιβάταις· ἐσπούδασε τά ἐγκύκλια ἐν τῇ περιωνύμῳ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ καί ἐπί τετραετίαν μετῆλθε τόν διδάσκαλον ἐν Ἀδριανουπόλει· δοατελῶν δέ ὑπό τήν εὔνοιαν τοῦ Ρισάτ πασᾶ τότε πρεσβευτοῦ τῆς Τουρκίας ἐν Παρισίοις, ἦλθεν αὐτόθι καί διά δαπάνης τῆς Τουρκικῆς Κυβαρνήσεως ἐσπούδασε τήν ἰατρικήν ὀκταετίαν ὁλόκληρον καί ἐπί τριάκονταατρία διετέλεσε καθηγητής ἐν τῇ ἀνωτάτῃ αὐτοκρατορικῇ ὀθωμανικῇ ἰατρικῇ σχολῇ καί ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἀξίας καί ἐπιστημονικῆς ἱκανότητος ἐτιμήθη ὑπό τοῦ ἄνακτος Σουλτάν Ἀζίζ διά τῶν παρασήμων Μετζητιέ, Ἰφτιχάρ, νισάνι ἰφτιχάρ καί τοῦ βαθμοῦ μουτεμαίζ. Ἀπεβίωσε κατά τήν 10 Σεπτεμβρίου 1873 καί ἐτάφη ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

Οἱ τάφοι τῶν ἱδρυτῶν ἐξ ἑνός μαρμάρου ἑκάτερος σύγκειται ἄνευ ἐπι-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

γραμμάτων καί ὑπάρχουσιν ἔξωθεν τῶν Ἀρχιγενείων παρά τήν ἀρκτῴαν πλευράν· σώζονται δέ μεγάλαι καί περικαλλεῖς εἰκόνες τῶν ἀοιδίμων θεμελιωτῶν ἐν τοῖς Ἀρχιγενείοις, καί ἀλλαχοῦ εἶδον τοῦ ἀνδρός δέ, ὡς ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου καί ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Βοσποριακοῦ Νεοχωρίου.

Κοινωφελέστατος ὁ ἀνήρ ἐφάνη ὄχι μόνον εἰς τήν πατρίδα του, ἀλλά καί εἰς τό ἔθνος ὡς ἐκ τῆς ἱδρύσεως τῶν Ἀρχιγενείων μετά τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁρμωμένης καί κατά πάντα κοινωφελῆ ἔργα ἐφαμίλλου αὐτῷ συζύγου Ἑλένης. Τό Ἀρχιγένειον Παρθεναγωγεῖον (5I) ἐκτίσθη τῷ I857 καί ὁ θεμέλιος λίθος ἐτέθη ὑπό τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου κατά τήν ὀγδόην μαΐου ἰδίου ἔτους, ἀμέσως δέ ἀπεπερατώθη· εἶνε ὑψηλόν μεγαλοπρεπές καί ἔξωθι ἵσταται ὡρολόγιον μέγα. Σύν τούτῳ ἐσφί καί τό Ἀρχιγένειον Νηπιαγωγεῖον ἱδρυθέν τῷ I873 οὗ τόν θεμέλιον λίθον ἔθηκεν ὁ Σηλυβρίας Ζαχαρίας. Καί τό Ἑλένειον ἀρρεναγωγεῖον (52) εὑρίσκεται ἐντός δενδροφύτου μεγάλου περιβόλου καί ἱδρύθη I3 ἰουλίου I868, δαπάνῃ τῆς φερωνύμου ἱδρυτρίας, τόν θεμέλιον δέ ἔθηκεν ὁ ἀρχιμανδρίτης Εὐσέβιος ἐκ Μαδύτου, καθηγητής. Τά καθιδρύματα ταῦτα κεῖνται πρός τό ἀνατολικόν τῆς πολίχνης καί ἀπέχουσι τά Ἀρχιγένεια τοῦ Ἑλενείου ὡσεί ὁδόν νέου σταδίου.

Περίβλεπτος ναός βυζαντιακοῦ ρυθμοῦ ἐκτίσθη τό I863 ἐντός τῶν Ἀρχιγενείων ἐπ' ὀνόματι τῶν Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, εἶνε δέ τό τέμπλον μαρμάρινον. Ἐνυπάρχουσι καί τέσσαρες εἰκόνες μακραί καί σεμνοπρεπεῖς ἐπί ἀδιαβρόχου εἰς τάς πλευράς τοῦ ναοῦ ὡσεί κατακαλύπτουσιν αὐτόν· δωρεά εἰσιν αἱ τρεῖς μέν τοῦ Ἰωάννου Ἀναστασίου καί Γεωργίου Χατζηκώνστα ὡς καί ὁ ἐπιτάφιος I50 λιρῶν ἀξίας, ἡ δέ ἄλλη ἀφιέρωμα Γεωργίου καί Ἑλένης Ι.Χ΄΄Κώνστα κατά τό ͵αωξδ΄. Ἑκάστη εἰκών ἐκ τούτων ἐκτιμᾶται περί τάς 500 λίρας χρυσᾶς καί παριστῶσιν ἡ μέν τήν δημιουργίαν τοῦ κόσμου, ἡ δέ τήν ἐν Νικαίᾳ Α΄. οἰκουμενικήν σύνοδον καί ἡ τρίτη τήν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ καί ἡ ἄλλη τούς Ἁγίους Πάντας. Ἐπί τῆς προμετοπίδος τοῦ ναοῦ τούτου ὑπάρχει μαρμαρίνη ἐπιγραφή (53) δι'ἧς ἱστορεῖται ὅτι ἐνεκαινίσθη ὁ ναός ὑπό τῶν Ἱεροσολύμων Κυρίλλου, ἐνῷ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

μέχρι σήμερον ἀνεγκαινίαστος τυγχάνει ὡς παρουσιασθέντος τότε τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος· τουθ᾽ὅπερ ἠνάγκασε τόν πατριάρχην ἵνα διαμένῃ ἐν τῇ βασιλευούσῃ· ἐπιτρέπει δέ τοῦτο ἡμῖν ἵνα πιστεύσωμεν ὅτι πολλάκις καί ἐν τῇ ἀρχαιότητι ψηφίσματα τινα νά ἐνεγράφοντο, ἀλλά νά μή ἐξεπληροῦντο.

Κέκτηνται βιβλιοθήκην συγκειμένην ἐκ Ι.300 πολυτίμων τόμων ὡς καί πλήρη συλλογήν ὀργάνων καί μηχανῶν τῆς φυσικῆς, χημείας, γεωμετρίας, στερεομετρίας καί ἀνθρωπολογίας. Τό πτυχεῖον δέ τοῦ Ἑλενείου εἶνε ἀνεγνωρισμένον ὑπό τοῖς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας καί ἐκηρύχθη ὑπ᾽αὐτῆς πρό τινος ἰσοδύναμον ταῖς δύο σχολαῖς τῶν γραμμάτων καί τῶν περιωρισμένων ἐπιστημῶν· πάντες δέ οἱ εἰς Ἀθήνας μεταβάντες χάριν ἐπιστημονικῶν σπουδῶν καί ὑποστάντες τάς νενομισμένας ἐξετάσεις ἐκρίθησαν ἄξιοι ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς τό πανεπιστήμιον. Ἀπό τῆς συστάσεως τῶν καταστημάτων μέχρι τοῦδε ὁ μείζων ἀριθμός [illegible] ἐν ἔτει Ι884-5 συμποσούμενος εἰς 280 ἄτομα, νῦν δέ (φέτος) ἀνέβη εἰς Ι80 ἐκπαιδευομένους ἀμφοτέρων τῶν φύλων ὑπό ἑπτά καθηγητῶν καί διδασκάλων, ὧν οἱ κατ᾽ἔτος μισθοί 400 λίραι· αἱ τελειοδίδακτοι [illegible] ἀνέρχονται εἰς 78 καί οἱ τελειόφοιτοι δέ εἰς Ι6.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Δι᾽ἵδρυσιν τῶν λιθοκτίστων καί διωρόφων Ἀρχιγενείων καί Ἑλενείου ἐδαπάνηθησαν οἱ ἱδρυταί (Ι5.000 καί 4.000 καί 3.000) λίρας 22.000. Διά ἰδιοχείρου διαθήκης αὐτοῦ ὁ ἱδρυτής ὑπό χρονίαν 23 αὐγούστου Ι873 ἐπροίκισε τά καθιδρύματα ταῦτα διά χιλίων περίπου μετοχῶν ὀθωμανικῶν δανείων τῶν 500 φράγκων ὀνομαστικῶν, κατατεθειμένων ἀναποσπάστως εἰς τήν ἐν Ἀθήναις Ἐθνικήν Τράπεζαν ὡς διαλαμβάνει ἡ διαληφθεῖσα αὐτοῦ διαθήκη. Τῶν φερωνύμων ἐκπαιδευτηρίων αὐτοῦ καθιστᾶ ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος τήν ἀπόλυτον πληρεξουσιότητα ὡς καί τό ἀνεξέλεγκτον τῆς ἱδρυτρίας Ἑλένης διά ρητοῦ ἄρθρου, μετέδωκε δέ τά αὐτά δικαιώματα καί εἰς τόν θετόν υἱόν αὐτοῦ Φώτιον Κ.Σ. Ἀρχιγένην ὡς καί εἰς τούς υἱούς τῶν υἱῶν αὐτοῦ· ἡ διαθήκη δέ αὕτη (55) ἐπικυροῦται ὑπο τῶν πατριαρχείων καί διά σιγιλλίου γράμματος ἐπί πατριαρχείας τοῦ Κωνασταντινουπόλεως Ἰωακείμ

τοῦ Β΄. κατά τό θέρος τοῦ 1879 κηρύττονται τά καθιδρύματα ταῦτα Σταυροπηγιακά. Καίτοι τά καθιδρύματα ταῦτα εἶνε ἰδιοσυντήρητα ὑποχρεοῦται μετά τόν θάνατον τῶν ἱδρυτῶν ὁ κατά διαδοχήν κληρονόμος ἵνα δίδῃ μόνον λογοδοσίαν τῶν πεπραγμένων αὐτοῦ ἐν ταῖς δημοσίαις ἐξετάσεσιν, εἰς ἅς κατ᾽ἔθος προσκαλεῖται καί ὁ πρόεδρος τοῦ ἐν Κ)λει Ἑλλ. Φιλολ.Συλλόγου καί κατά χρέος τό Πατριαρχεῖον. Ἐάν οἱ Ἀρχιγένεις ἱδρυταί ἤγειραν καί ἐπροικοδότησαν ταῦτα, ὁ θετός υἱός Φώτιος ὁ Μαδύτιος ἐγένετο σωτήρ τούτων· διότι ἐκπεσόντων τῶν χρεωγράφων, ὡς γνωστόν, οὗτος διά τῆς ἱκανότητος καί φιλογενείας διεφύλαξε σῶα καί ἀνεπηρέαστα καί ἀκμαῖα μέχρι νῦν μετά τῆς ἱδρυτρίας, ἥν δύο τρεῖς ἐγχώριοι ἐπότισαν τό ποτήριον τῆς ἀχαριστίας μέχρι πυθμένος, (56) θελήσαντες ἵνα ὑπερπηδήσωσιν τά ἐσκαμμένα ἀνωφελῶς, ἐνῷ οἱ λοιποί ἐσέβοντο καί ἠγάπων ὡς ἄλλην μητέρα· ἀπεβίωσε δέ αὕτη καί ἐτάφη αὐτόθι ἐγγύς τοῦ ἀνδρός αὐτῆς κατά τήν 2 ὀκτωβρίου 1891 καί διά διαθήκης ἀποκατέστησε τέλειον κληρονόμον καί διευθυντήν τόν θετόν υἱόν καί τούς υἱούς τῶν υἱῶν αὐτοῦ, τόν Φώτιον, ἄνδρα ἐνάρετον καί ἐπιστήμονα χαίροντα φήμην καί ὑπόληψιν εἰς τά πέριξ καί εἰς ἐπιστημονικόν κόσμον· ἐπί τοῖς ἴχνεσι δέ τοῦ πατρός φιλοτίμως πάνυ προβαίνει καί ὁ υἱός Κωνσταντῖνος Φ. Ἀρχιγένης.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

(35) "Τά μετά τήν Ἅλωσιν, Ι45 σ."
(36) Δούκ. σ. 2Ι
(37) Δούκ. σ. 27
(38) Νικηφ. Γρ. σ. 602
(39) Ἰω.Κανταχουζ. Β΄. 7Ι
(40) Ἰω. Κανταχουζ. Γ΄. 347
(4Ι) Αὐτ. 357
(42) Μ. Δούκ. σ. 258
(43) Ἰατρούς ἔχει ἡ κωμόπολις ἰδιοσυντηρήτους τόν Κωνσταντῖνον Μαγγανώνην, τόν Θρασύβουλον Οἰκονομίδην, καί τόν Λέοντα Σ. Τσιβαγόπουλον·
(44) Ἑλλ. Φιλολ. Σύλ. παράρτ. ΙΖ΄. τόμου, σ. 7Ι
(45) Ἑλλ. Ἐκκλ. Σελίδ. μου, σ. 73
(46) Ἑλλ. Φιλολ. Σ. τ. ΙΑ΄. σ. 76. ἐδημοσιεύθη
(47) Μαρμαρίνη ἐπιμήκης πλάξ ἀνάκειται ἐν τῇ σχολῇ ἐφ' ἧς λελαξευμένα ὁρῶνται τάδε : "Θείῳ διαφλεγόμενοι ζήλῳ καί ἀκραιφνεῖ φιλοπατρίᾳ πολλάς μέν καί μεγάλας τῇ πατρίδι οἱ πατέρες ἡμῶν διεπράξαντο κοινῇ συμπνοίᾳ ὠφελείας. Τό δέ πάντων μέγιστον, τά ἱερά τῶν Μουσῶν καθιδρύσαντο τεμένη, πρόνοιαν ἅμα λαβόντες καί περί τῆς προικοδοτήσεως αὐτῶν καί παγιώσεως διά πατριαρχικοῦ σιγιλλίου τῷ ͵αψξστ΄ φρικτάς ἐκφέροντος ἀράς κατά τῶν τήν προαγωγήν αὐτῶν ὁπωσδήποτε κωλυόντων. Τοῖς προγονικοῖς καί ἡμεῖς ἑπόμενοι ἴχνεσιν, ἀποτεφρωθεῖσαν τήν ἑλληνικήν σχολήν τῷ ͵αωξα΄ ἐκ βάθρων κοινῇ συνδρομῇ ἐνθάδε ἀνηγείραμεν, πλείον[illegible]ματικῇ τε καί χρηματικῇ προικοδοτήσαντες περιουσίᾳ, καί [illegible]ρεῖττον αὐτήν νέῳ πατριαρχικῷ σιγιλλίῳ ἐξασφαλίσαντε[illegible] πᾶσιν ἡμῖν καί ταῦτα χαραχθῆναι ἐπί τοῦ λίθου τοῦδε, [illegible] προγονικός ζῆλος τοῖς πᾶσι κατάδηλος γίγνηται καί οἱ [illegible] ἐπί ἐνδοξότερα ἐξ ἀμίλλης τρέπωνται ἔργα, εἰς τό [illegible] ἀεί μεγαλεῖον ἀφορῶντες ἀνάγραπτος δέ ἡ μνήμη αὐτῶν [illegible] ἀνεξιτήλοις γράμμασι [illegible] αἰῶνα τόν ἅπαντα. Ἐν Ἐπιβάταις, [illegible] Σωτηρίῳ ἔτει, 27 Μαρτίου, Κυριακῇ τοῦ Πάσχα".
(48) Τό Ι873 ἦσαν εἰς μέν τό [illegible] 40 μαθ. 2 διδ. εἰς δέ τό ἀλληλοδ. Ι50 μ. καί Ι διδ. ἐ[illegible]ντο δέ 330 λίραι ( ) (Ἐπετ. Θρ. Φ. Σ. Α΄.)
(49) Διδάσκαλοι τότε ἦσαν : Νικόλαος Φ. Σταμίδης, σχολάρχης Κυζικηνός· Βασίλειος Παπαδόπουλος ἐκ Βώλου, Νικόλαος Κωνσταντινίδης ἐκ Κυδωνιῶν (Αϊβαλῆ) καί Θεμιστικλῆς Χατζόπουλος ἐκ Σηλυβρίας ((63-48 45-24

Προύχοντες διετέλουν Δημήτριος Ζαφειρόπουλος, Γεώργιος Χ΄΄Θεοφίλου Δημήτριος Θεοχάρογλους, Κυριαζῆς Ἰωαννίδης, Κωστῆς Ἀναγνώστου, Βασίλειος Βέϊκος, Γεώργιος Φράγκος, Ἰωάννης Κ.Μαυρουδῆς.
(50) Εὔφημον μνείαν τῶν Ἀρχιγενείων ποιεῖται ὁ Γ. Χασιώτης εἰς τό ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέν γαλλιστί ἔργον "Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις παρ' ἕλλησιν ἀπό τῆς ἁλώσεως ΚΠ. μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν" (͵αωπα΄) σ. 39Ι-40Ι.
(5Ι) Ἐπί τῆς κυρίας εἰσόδου ὑπάρχει μάρμαρον ἐφ' οὗ ἐλαξεύθησαν τάδε: "Ἀρχιγένειον Παρθεναγωγεῖον. Ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων, καθιδρυθέν πρός ἐκπαίδευσιν τῶν ὀρθοδόξων κορασίων, δαπάνῃ τοῦ ὁμογενοῦς καί συμπολίτου Σαράντη Ἀρχιγένους ἰατροῦ. Ἐν ἔτει τῷ Ι857 Σωτηρίῳ.- Σύ Κύριε φυλάξαις ἡμᾶς καί διατηρήσαις ἡμᾶς".
(52) Ἐπί τῆς κυρίας τούτου εἰσόδου μάρμαρον φέρει τά ἑπόμενα ; "Ἑλένειον Ἑλληνικόν ἐκπαιδευτήριον. Ἀνηγέρθη ἐκ βάθρου πρός ἐκπαίδευσιν τῶν ἁπανταχοῦ ὀρθοδόξων ἀρρένων παίδων δαπάνῃ Ἑλένης Ἀρχιγένους. Ἐν Ἐπιβάταις τῷ Ι868 Σωτηρίῳ ἔτει κατά μῆνα Ἰούλιον.- Πενίαν καί ἀτιμίαν ἀφαιρεῖται παιδεία".
(53) "Πατριαρχοῦντος ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἰωακείμ τοῦ Β΄ ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων ἡ Σταυροπηγιακή Ἱερά Μονή τῶν 40 Μαρτύρων χάριν τῶν ὀρθοδόξων κορασίων δαπάνῃ Σαράντη Ἀρχιγένους ἰατροῦ, καί τῆς συζύγου

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

αὐτοῦ Ἑλένης ἐγκαινιασθείς ὑπό τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου τοῦ Β΄. ἐν ἔτει Σωτηρίῳ 1863 κατά μῆνα Μάϊον.

(54) Πρός χάριν τῆς ἀληθείας καί τῆς δικαιοσύνης παρατίθεται κατάλογος τῶν μέχρι νῦν τελειοδιδάκτων :

α΄) Ἀρχιγενείου Παρθεναγωγείου :
Αἰκατερίνη Θ.Σταμπολίδου, Πελαγία Ν. Ἀχτσέλογλου, Φανώ Ι. Χατζόγλου, Ἐλισάβετ Δ. Θεοχάρη, Μαριώρα Θ/ Θεοφίλου, Σμαραγδῆ Θεοδώρου Φανώ Ἀναστασίου, Ἐπιβαταῖαι. Φανή Νικήτα, Ἑλένη Γρηγορίου, Σηλυβριαναί. Χρυσώ Νικολάου, Αἰκατερίνη Ἰωάννου, Ἑλένη Ζαφειρίου, Ἑλένη Ι. Μανωλάκογλου, Εὐανθία Ἀσημάκη, Λαμπριγή Νικολάου, Σμαραγδῆ Τσάνταλη, Ἐπιβαταῖαι.Σοφία Γ. Ἀμαξοπούλου ἐκ Πανόρμου, Δέσποινα Ι. Κώστου, Ἀναστασία Σ.Καρυοφύλλου, Ἐπιβαταῖαι. Σεβαστή Χ. Δανιήλ, Μαδυτηνή, Ἀσπασία Ζαφειρίου, Ἑλένη Ἀσημάκη, Φανή Σ. Καρυοφύλλου, Ἐπιβαταῖαι. Μαριωρή Σταύρου, Μετρηνή. Χριστίνη Χ.Εὐστρατίου, Μαδυτηνή. Αἰκατερίνη Δημητρίου ἐκ Χαλκηδόνος. Ἑλένη Π. Σταματίου, Μετρηνή. Παναγιωτή Σπυρίδωνος Μαδυτηνή. Ταρσώ Γ. Βαρίδου Σηλυβριανή. Εὐθαλία Κωτσοπούλου, Εὐφρανθία Α.Μαϊμά, Ἀρίστη Χριστοπούλου, Ἐπιβαταῖαι. Ἀσπασία Μαυροφρυδᾶ Ἀδριανουπολῖτις

β΄) Ἀρχιγενείου Νηπιαγωγείου :
Ἰωάννα Γεωργίου Μαδυτηνή. Ἀναστασία Δημητρίου ἐκ Τσανδροῦς. Σμαράγδα Σαράντου ἐκ Δελλιωνῶν, Σμαραγδῆ Τριανταφύλλου ἐξ Ἀφθονίου Μαρμαρᾶ. Σουλτάνα Καραμάνη ἐκ Βεβεκιοῦ ΚΠ. Ἀσπασία Β. Κιλικίδου ἐκ Προύσης. Ἑλένη Κουρουκ[illegible] ἐκ Βυζαντίου. Σμαραγδῆ Θ.Πορτοκάλογλου,

γ΄) Ἀρχιγενείου Παρθεναγωγείου τε καί Νηπιαγωγείου :
Εὐπραξία Νικολάου, [illegible] Χρυσαφίδου, Ἀθηνᾶ Χ.Κεχαγιᾶ, Ἑλένη Θ. Ἀλεξανδρίδου, [illegible], Μαριώρα Τριανταφύλλου ἐξ Ἀφθόνι Ἑλένη Γ. Ρωμανοῦ ἐκ [illegible] Ι. Λυκίδου Φωτεινή Γ. Δαγλῆ, Ταρσώ Ἐλευθερίου, [illegible] Πιεράτου, Εὐδοκία Α.Μαϊμᾶ, Ἐπιβαταῖαι. Κλεοπάτρα Χ. Σεραφεί[illegible], Ἀσπασία Ι. Κωτσοπούλου, Δόμνα Κ.Νικολαΐδου, Ἀναστασ[illegible] Τριανταφύλλου, Αἰκατερίνη Ι. Ἀνδρατσοπούλου, Αἰκατερίνη Ἀ[illegible], Καλλιόπη Φ. Μανωλάκογλου, Ἀννίκα Σ. Καντόγλου, Ζωή Α; Ἡλιόγλου, Βηθλεέμ Χ. Ἀντωνίου, Φανή Α. Χρυσάφογλου, Ἀναστασία Ι. Λέλη, Καιδῆ Ν.Καπάνταη, Κ-εάνθη Α. Ρεπαντᾶ Ἐρασμία Ι. Ζησίδου, Μαριώρα Ράλλη, Γλυκερία Γρηγορίου, Ταρσῆ Χρήστου, Κατίνα Κυριαζῆ, Εὐανθία Γερασίμου, Εὐφημία Γ. Κοριτσίδου Ἐπιβαταῖαι. Ἀναστασία Κωνσταντίνου Ἐξαστραία. Δόμνα Ἀδαμαντίου ἐξ Ἡρακλείας,

δ΄) Ἑλενείουἐκπαιδευτηρίου :
Βασίλειος Κλεομένης ἐκ Μετρῶν, ἰατρός. Στέφανος Δ.Ναρλῆς ἐκ Μαδύτου, ἰατρός, Ἀπόστολος Ἀθανασίου ἐκ Σηλυβρίας, ἀρχιτέκτων. ~~Ρεδύτου ἰατρός, Ἀπόστολος~~ Γεώργιος Στεργιάδης ἐκ Γανοχώρας, φιλόλογος. Γεώργιος Γεωργαντίδης ἐκ Μαδύτου ἰατρός. Κωνσταντῖνος Φ. Ἀρχιγένης ἐκ Μαδύτου ἰατρός. Ἀλέξανδρος Χατζαντώνιος Ἐπιβαταῖος, ἰατρός Παῦλος Ἀναστασιάδης, ἐξ Ἐπιβατῶν διδάσκαλος, Θεόδωρος Δαγλῆς ἐκ Σαμοθράκηςδιδάσκαλος. Λιβέριος Λιβεριάδης ἐξ Ἐπιβατῶν, ἰατρός Φώτιος Γιασιμίδης ἐκ Μαδύτου διδάσκαλος καί ἱερεύς. Λέων Λεοντίδης ἐξ Ἐπιβατῶν, ἰατρός. Σαράντης Γ.Κυριτσίδης, Ἀντώνιος Βεργόπουλος, Γεώργιος Εὐσταθίου καί Ἰωάννης Γ. Κοριτσίδης, ἐξ Ἐπιβατῶν καί διδάσκαλοι.

(55) Ἡ Ἀρχιγένειος διαθήκη ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ "Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ" ΚΠ. 2 δεκεμβρίου 1887.

(56) Ἡ μουχταροδημογεροντία Ἐπιβατῶν ἐκίνησεν ἀγωγήν ἐνώπιον τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ΚΠ. ἐναντίον τῆς συζύγου τοῦ μακαρίτου καί θετοῦ υἱοῦ. Ἰδέτω ὁ βουλόμενος 25 9βρίου 1887 "Ἐκκλ. Ἀληθ." Δικαστικά Δ.Ε.Μ. Συμβούλιον. „Δίκη τῶν Ἀρχιγενείων καθιδρυμάτων"

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ